

14. Рогачева О.С. Эффективность норм административно-деликтного права: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.14 «Административное право; финансовое право; информационное право». Воронеж, 2012. 50 с.
15. Рогачева О.С. Эффективность норм административно-деликтного права: монография. Воронеж: Издательство Воронежского государственного университета, 2011 356 с.
16. Загальна теорія права: підручник / за заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.
17. Галаган И.А. Теоретические проблемы административной ответственности по советскому праву: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.711 «Государственное и административное право». М., 1971, 43 с.
18. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
19. Байгутлин Р.И. К вопросу об эффективности правового регулирования (опыт аксиологического подхода к проблеме). Вестник Челябинского государственного университета. Серия «Право». 2008. № 31. С. 5-14.
20. Рибалко Н., Балабан С. Концептуальні засади визначення ефективності адміністративно-правового регулювання: міждисциплінарний підхід. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2014. № 1. С. 147–159.
21. Лазарев В.В. Эффективность правоприменительных актов. (Вопросы теории). Казань: Издательство Казанского университета, 1975. 208 с.
22. Лапаева В.В. Социология права. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Норма, 2008. 314 с.
23. Лапаева В.В. Эффективность действия права. Проблемы общей теории права и государства: учебник / под. общ. ред. В.С. Нерсесянца. М.: Норма, 2004. 612 с.
24. Малько О.В. Эффективность правового регулирования. Правоведение. 1990. № 6. С. 61–67.
25. Юровська В.В. Методи адміністративного права: теоретико-правові та праксеологічні аспекти: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 428 с.

УДК 352:366.54

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

ACTIVITY OF LOCAL AUTHORITIES IN PROVIDING CONSUMER RIGHTS PROTECTION

Коров'як О.Я., к.ю.н.,
провідний фахівець

Львівський державний університет внутрішніх справ

У статті здійснено аналіз завдань та функцій органів місцевого самоврядування щодо забезпечення захисту прав споживачів. Виділено особливості захисту прав споживачів на місцевому рівні. Визначено основні напрями подальшого розвитку місцевого самоврядування щодо захисту прав споживачів. Державна політика у сфері захисту прав споживачів зосереджується на створенні належних умов для якісного життя громадян, безпеки їхнього життя та здоров'я від неякісних, фальсифікованих товарів, робіт та послуг. Наголошено, що відсутність в органах місцевого самоврядування структурних підрозділів із захисту прав споживачів унеможливує оперативно відреагувати на заяву споживача та вирішити спірне питання на його користь. У зв'язку з цим споживачі залишаються незахищеними на місцевому рівні.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, державний контроль, захист прав споживачів, повноваження, відносини.

В статье осуществлен анализ задач и функций органов местного самоуправления по обеспечению защиты прав потребителей. Выделены особенности защиты прав потребителей на местном уровне. Отмечены основные направления дальнейшего развития местного самоуправления по защите прав потребителей. Государственная политика в сфере защиты прав потребителей сосредотачивается на создании условий для качественной жизни граждан, безопасности их жизни и здоровья от некачественных, фальсифицированных товаров, работ и услуг. Отмечено, что отсутствие в органах местного самоуправления структурных подразделений по защите прав потребителей делает невозможным оперативно отреагировать на заявление потребителя и решить спорный вопрос в его пользу. В связи с этим потребители остаются незащищенными на местном уровне.

Ключевые слова: органы местного самоуправления, государственный контроль, защита прав потребителей, полномочия, отношения.

The analysis of tasks and functions of local self-government bodies in the field of protection of consumer rights is carried out. The peculiarities of consumer rights protection at the local level are highlighted. The main directions of further development of local self-government in the field of consumer rights protection are defined. The state policy in the sphere of consumer rights protection focuses on the creation of appropriate conditions for the quality of life of citizens, the safety of their life and health from low-quality, counterfeit goods, works and services. It is stressed that the absence of structural units for the protection of consumers' rights in local self-government bodies makes it impossible to respond promptly to a consumer's statement and to resolve a disputed issue in his favor. In this regard consumers remain unprotected locally.

Key words: local self-government bodies, state control, protection of consumer rights, powers, relationship.

Постановка проблеми. Задоволення потреб населення на якісні умови життя займає пріоритетне місце у процесі побудови економічно розвиненої незалежної держави. Створення в Україні ефективного контролю щодо захисту прав і законних інтересів споживачів на місцевому рівні є важливою метою держави на шляху до європейських стандартів життя [1, с. 1]. У провідних країнах світу проблеми якості та захисту прав споживачів є питаннями національної безпеки і перебувають у фокусі економічних інтересів держави та громадян. Державна політика у сфе-

рі захисту прав споживачів зосереджується на створенні належних умов для якісного життя громадян, безпеки їхнього життя та здоров'я від неякісних, фальсифікованих товарів, робіт та послуг [2, с. 135].

Стан дослідження. Питанню захисту прав споживачів з позицій державного управління та місцевого самоврядування приділялась увага в низці праць українських учених: В. Авер'янова, Т. Іванової, В. Куйбіди, А. Ткачука та ін.

Виклад основного матеріалу. Визначення завдань і функцій органів місцевого самоврядування у сфері за-

хисту прав споживачів потребує подальших досліджень та дискусійних обговорень, адже, як свідчить практика, порушення прав споживачів залишається поширеним явищем і має не тільки суб'єктивну, а й об'єктивну основу.

Актуальність дослідження визначена тим, що на сьогоднішні проблеми повноважень органів місцевого самоврядування приділялась недостатня увага з боку науковців та практиків з державного управління та регіонального розвитку. Узагальнення наукової думки щодо повноважень органів місцевого самоврядування з питань захисту прав споживачів дасть змогу систематизувати теоретичні аспекти та виокремити практичне значення, яке мають органи місцевого самоврядування в реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів. Особливу актуальність питання захисту споживачів органами місцевого самоврядування набуває саме нині, коли Україна чітко визначилась з курсом на європейську інтеграцію. У зв'язку з цим виникає потреба наукового узагальнення проблем, що виникли у цій галузі, та на практиці приведення норм чинного законодавства до вимог норм Євросоюзу [1, с. 2].

Незважаючи на різноманітність наукових досліджень проблем державного контролю у сфері захисту прав споживачів, нині немає єдиного науково обґрунтованого підходу до визначення сутності та значення діяльності органів місцевого самоврядування з питань захисту прав споживачів. Крім того, не визначено цілісної концепції, яка б відображала реальне становище контролю щодо захисту прав споживачів на місцевому рівні.

Натепер доволі важливим і актуальним є питання розбудови і становлення цілісної системи щодо захисту прав споживачів в Україні, без вирішення якого неможливо забезпечити поступовий соціально-економічний розвиток, розв'язання нагальних потреб у насиченні споживчого ринку якісними товарами, роботами та послугами. Тому постає необхідність дослідження основних завдань і функцій органів місцевого самоврядування з питань захисту прав споживачів.

Однією з рис місцевого самоврядування в Україні є те, що воно не є складовою частиною державного механізму управління в країні, проте як держава здійснює публічну владу, владу народу.

Конституція України від 28 червня 1996 року і Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року визначають систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування [4; 5].

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» сільські, селищні, міські ради представляють інтереси відповідних територіальних громад і здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції та повноваження місцевого самоврядування. Вони правомочні розглядати та вирішувати питання, віднесені Конституцією та законами України до їх відання [4].

Так, відповідно до ст. 42 Конституції України «Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та всіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів» [5].

У зв'язку з цим органи місцевого самоврядування, що реалізують державну політику з питань захисту прав споживачів на місцевому рівні, мають право здійснювати контроль у сфері захисту прав споживачів у рамках делегованих повноважень, передбачених ст. 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року: «...2) здійснення відповідно до законодавства контролю за належною експлуатацією та організацією обслуговування населення підприємствами житлово-комунального господарства, торгівлі та громадського харчування, побутового обслуговування, транспорту, зв'язку, за технічним станом, використанням та утриманням інших об'єктів нерухомого майна всіх форм власності, за належ-

ними, безпечними і здоровими умовами праці на цих підприємствах і об'єктах; прийняття рішень про скасування наданого ними дозволу на експлуатацію об'єктів у разі порушення нормативно-правових актів з охорони праці, екологічних, санітарних правил, інших вимог законодавства; (Підпункт 2 пункту «б» статті 30 у редакції Закону № 969-IV (969-15) від 19.06.2003 р.) 3) здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо захисту прав споживачів» [4; 3, с. 173].

Органи місцевого самоврядування, відповідно до ст. 28 Закону «Про захист прав споживачів», наділені певним колом повноважень і мають право створювати при своїх виконавчих органах структурні підрозділи з питань захисту прав споживачів [6]. Аналізуючи систему структурних підрозділів виконавчих органів місцевого самоврядування, їх можна поділити на дві групи:

1) спеціально створені та уповноважені здійснювати контроль з питань захисту прав споживачів на території певної громади;

2) структурні підрозділи, що здійснюють захист прав споживачів, виходячи зі своєї загальної компетенції, тобто в конкретній сфері.

Натепер 2/3 органів місцевого самоврядування (сільські, селищні, міські ради) в Україні не мають відділів із захисту прав споживачів взагалі. У багатьох міських радах контроль за дотриманням суб'єктами господарювання законодавства у сфері захисту прав споживачів здійснює спеціаліст відділу торгівлі та побутового обслуговування населення або управління економіки. Це, своєю чергою, призводить до послаблення контролю з боку міських органів публічної влади за якістю товарів, робіт та послуг, що потрапляють на споживчий ринок певної громади. Заяви та скарги споживачів, що надходять до виконавчих органів місцевого самоврядування, відповідно до ст. 7 Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 року № 393/96-ВР, пересилаються за належністю у відповідний державний орган виконавчої влади для розгляду та прийняття заходів реагування [7].

Відсутність в органах місцевого самоврядування структурних підрозділів із захисту прав споживачів унеможливило оперативне відреагувати на заяву споживача та вирішити спірне питання на його користь. У зв'язку з цим споживачі залишаються незахищеними на місцевому рівні.

Порушення прав споживачів, на жаль, стало прикрою закономірністю. Підтвердженням вищевказаного є те, що в умовах кризи в економіці, фінансовій системі споживчий ринок в Україні насичується недоброякісною, фальсифікованою продукцією, небезпечною для здоров'я та життя споживачів, що вимагає запровадження жорсткого механізму контролю та нагляду у сфері захисту прав споживачів [3, с. 174].

Виходячи із нинішніх реалій і тих завдань, які стоять перед органами місцевого самоврядування у здійсненні контролю щодо питань захисту прав споживачів, можна виділити такі основні принципи контролю, як: об'єктивність, дієвість, гласність, систематичність, регулярність.

Принцип об'єктивності контролю органів місцевого самоврядування у захисті споживачів передбачає аналіз реальних фактів та всебічність їх розгляду. І хоча будь-яке управлінське рішення несе в собі елемент суб'єктивності, однак воно має базуватися на об'єктивних, реальних фактах. Так і контрольна діяльність органів місцевого самоврядування з питань захисту прав споживачів має ґрунтуватися на дійсності, реальності, конкретності фактів. Об'єктивність контролю у цій сфері впливає із точного вивчення фактів і документів, заслуховування пояснень суб'єктів господарювання, що перевіряються, проведення необхідних підрахунків, аналізів, вимірів, співставлень, виявлення причин порушень, недоліків чи помилок [3, 174].

Дієвість контролю виконавчих органів місцевого самоврядування з питань захисту прав споживачів полягає не тільки у виявленні порушень чинного законодавства у сфері захисту прав споживачів та прийняття заходів реагування до винних суб'єктів господарювання, а й у проведенні профілактичних заходів. Відповідно до норм ст. 28 Закону України «Про захист прав споживачів» на органи місцевого самоврядування покладено обов'язки не лише виявляти допущені порушення, призупиняти реалізацію неякісної, фальсифікованої продукції, небезпечної для життя, здоров'я, майна споживачів і навколишнього природного середовища але й глибоко їх проаналізувати, зробити висновки про можливі наслідки та пустити в хід державний механізм захисту споживачів, повідомивши про виявлені порушення територіальні органи у справах захисту прав споживачів, інші органи, що здійснюють контроль і нагляд за якістю і безпекою продукції [3, 175; 6].

Необхідною умовою подальшого розвитку місцевого самоврядування в Україні та забезпечення виконання покладених на них повноважень із захисту прав споживачів є децентралізація повноважень територіальних органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів, передбачених ст. 26 Закону України «Про захист прав споживачів» [6].

Побудова злагодженої стрункої системи захисту прав споживачів (громадські організації – органи місцевого самоврядування – територіальні органи спеціально уповно-

важеного центрального органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів – центральний орган виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів) стане запорукою ефективного захисту прав споживачів і важливою рисою демократичного суспільства. Саме в країнах з розвинутою системою місцевого самоврядування, де функція захисту прав споживачів передана виконавчим органам місцевого самоврядування, громадянам найкраще надається така послуга, як захист прав споживачів [1, с. 5].

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що органи місцевого самоврядування з питань захисту прав споживачів в Україні не спроможні стовідсотково здійснювати ефективний контроль щодо захисту прав споживачів на місцевому рівні. Це зумовлено такими причинами:

- відсутність взаємодії органів місцевого самоврядування з територіальними державними органами з питань захисту прав споживачів та іншими органами виконавчої влади, що здійснюють контроль (нагляд) у цій сфері [2, с. 138].
- відсутність відповідного структурного підрозділу або відповідальної особи в органі місцевого самоврядування з питань захисту прав споживачів;
- обмежені повноваження органів місцевого самоврядування щодо здійснення ефективного контролю у сфері захисту прав споживачів. Тому це питання є актуальним і потребує негайного вирішення на загальнодержавному рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко А.В. Узагальнення наукової думки щодо контролю органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав споживачів. Теорія та практика державного управління. Вип. 4 (43). 2014. С. 1–6.
2. Коваленко А.В. Експертна оцінка ефективності контрольної діяльності органів місцевого самоврядування щодо захисту прав споживачів. Інвестиції: практика та досвід. № 11/2014. С. 135–138.
3. Мамонова В., Коваленко А. Діяльність органів місцевого самоврядування щодо забезпечення захисту прав споживачів: зміст і значення. Держава і суспільство. 2014. № 2. С. 172–177.
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>
5. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
6. Закон України «Про захист прав споживачів» № 1024-XII від 12.05.1991 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
7. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>